

Ten geleide

Rooms-Katholieke Matigheidsbeweging Sobriëtas ((1890) 1895-1995)

ONTSTAAN EN UITBOUW

Periode 1895-1920

Op 15 februari 1895 was Alphons Ariëns, kapelaan in de parochie van de H. Jacobus te Enschede, 12 1/2 jaar priester. Drie arbeiders, Engels (later Tweede Kamerlid), Platvoet en Probst (later fabrikant in Tilburg) boden hem een bijzonder cadeau aan, namelijk het offer van onthouding van alcoholhoudende dranken. Ariëns, die eerder te Enschede een katholieke vakbond stichtte (het begin van de latere Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging), was ernstig bezorgd over het grote drankmisbruik, dat bepaald niet leidde tot de door hem beoogde verheffing van de arbeidersstand. Hij was dan ook door het hem aangeboden cadeau bijzonder ontroerd en aanvaardde het met grote dankbaarheid. Deze datum - 15 februari 1895 - wordt beschouwd als het begin van het Sobriëtaswerk.

Er bestonden toen reeds twee algemene organisaties voor drankmisbruikbestrijding en één protestants-christelijke organisatie. Reeds op 17 februari 1895 werd te Enschede het eerste katholieke matigheidsgenootschap opgericht met 20 leden. Met grote ijver reisde Ariëns stad en land af om afdelingen van de katholieke matigheidsbond op te richten. In hetzelfde jaar - 1895 - werden er afdelingen opgericht in achtereenvolgens Borne, Amersfoort, Almelo, Hengelo, Hilversum, Oldenzaal en Utrecht. In de daaropvolgende jaren werden door geheel het land, behalve in het bisdom Haarlem, waar de bisschop het aanvankelijk verbood, afdelingen opgericht. Veelal vormden de vakbonden en de matigheidsverenigingen een twee-eenheid. Dat was door Ariëns ook zo bedoeld, hoewel Ariëns de matigheidsverenigingen niet als onderafdelingen van de vakbond wilde, maar als zelfstandige verenigingen. Er ontstonden spoedig in de bisdommen diocesane organisaties: voor de mannen het Kruisverbond en voor de vrouwen de Mariavereniging.

In 1899 werd overgegaan tot de oprichting van een Centrale Raad van Sobriëtas met als eerste voorzitter jhr. Charles Ruys de Beerenbrouck (de latere minister-president) en als eerste secretaris Henri Hermans (later Tweede Kamerlid). Deze raad telde vijf leden, uitsluitend mannen, uit elke diocees één. Nadat in 1904 in alle bisdommen een diocesaan Kruisverbond was opgericht, werd de Centrale Raad omgezet in een Federatie van Diocesane Bonden Sobriëtas. In 1908 waren er in elk diocees een diocesaan Kruisverbond en een diocesane Mariavereniging. In 1911 kregen ook de vrouwen een plaats in het Federatief Bestuur, uit elk bisdom één. Er werden secties opgericht voor Propaganda, Pers, Lectuur en Volkskoffiehuizen.

In 1903 ontstond er samenwerking met andere drankbestrijdersorganisaties, met name door gezamenlijke actie voor drankwetherziening. Dit resulteerde in 1909 in de oprichting van de Nationale Commissie tegen het Alcoholisme (NCA) (waaraan sinds de jaren zeventig werd toegevoegd "en andere verslavingen"). De NCA vierde in 1984 het 75-jarig bestaan met een tweedaags congres te Utrecht en werd op 31 december 1995 ontbonden. De diocesane bonden breidden zich intussen steeds verder uit. De diocesane Kruisverbonden en Mariaverenigingen gingen samenwerkingsverbanden aan en zo ontstonden in het bisdom 's-Hertogenbosch de Bossche Diocesane Drankbestrijders Bonden (BDDH) en in Limburg de Centrale Limburgse Drankweer met eigen bureaus en vrijgestelden. In de andere diocesen kwamen uit deze samenwerking geen aparte organen met diocesane bureaus tot stand. Het aartsbisdom groeide het snelst. In dit bisdom werden in 1901 gewesten

ingesteld, te weten Twente, Salland, Groningen, Het Sticht, Friesland en De Betuwe. De diocesane bonden kregen ieder een eigen jeugdorganisatie: voor de meisjes de Meisjesbond en voor de jongens de Jongensbond. Intussen was de in 1897 opgerichte Sint Annavereniging sterk aan het groeien. De Sint Annavereniging was een vereniging van ouders, die zich verplichtten hun kinderen tot aan hun 12de jaar in geheelonthouding op te voeden. Vele tienduizenden kinderen werden zo door de jaren heen als geheelonthouder opgevoed. Veel van deze kinderen kwamen terecht in de Jongens- en Meisjesbonden en van daaruit weer in het Kruisverhoor en de Mariavereniging, een logische opbouw. Het Sobriëtaswerk nam een grote vlucht: het was een weliswaar in vorm uitgebreide, maar wel strak geleide organisatie.

Er ontstonden ook categoriale organisaties van:

- onderwijzers: diocesaan georganiseerd; de eerste opgericht in het bisdom Roermond in 1907;
- priesters: diocesaan georganiseerd in vier bisdommen; de eerste opgericht in het bisdom Roermond in 1907;
- spoormannen: zij richtten in 1912 een aparte organisatie op: de Nationale RK Vereniging van Geheelonthouders onder het Spoorwegpersoneel Sint Franciscus, die zich als sectie bij Sobriëtas aansloot;
- studenten: in Delft ontstond in 1911 een plaatselijke RK studentendrankweer; in 1921 de Interacademiale RK Drankweer met als eerste voorzitter Gerard Brom;
- politie: in Nijmegen ontstond in 1923 een plaatselijke politieafdeling Sint Michaël, die elders geen navolging vond.

In 1914 was Sobriëtas op het hoogtepunt, wat organisatie en aantal leden betrof. In 1916 werd te 's-Hertogenbosch een Centraal Bureau van Sobriëtas opgericht met als eerste directeur-secretaris van de federatie kapelaan Simonis van het bisdom 's-Hertogenbosch. In 1917 werden in het bisdom Roermond dekenale propaganda-comités opgericht; andere bisdommen volgden. In 1918 werd de Centrale Jeugdcommissie van Sobriëtas opgericht om het toen nog uitgebreide Sobriëtasjeugdwerk te bundelen. De Eerste Wereldoorlog van 1914-1918 heeft Sobriëtas geen goed gedaan; het ledental liep sterk terug; zo verloor het Kruisverbond tussen 1914 en 1920 10.000 leden.

Periode 1921-1945

Na 1922 wordt meer aandacht besteed aan het geestelijk element van het Sobriëtaswerk. Zo ontstaat er actie voor onthouding van drankgebruik in de Vasten en de viering van de Goede Week als offerweek. Het vierde Sobriëtascongres gehouden te Nijmegen in 1928 was gewijd aan de offergedachte in de katholieke drankbestrijding. Deze verdieping van het Sobriëtasoffer is lang leidend gebleven in Sobriëtas. Dit is ook in de geest van stichter Ariëns, die reeds in 1922 meer verbreiding en verdieping in Sobriëtas voorstelde, het begin van de zogenaamde "Nieuwe Richting" van Sobriëtas. Ariëns werd terecht de apostel van de "Nieuwe Richting" genoemd. Het overlijden van haar stichter op 7 augustus 1928 was dan ook een groot verlies voor Sobriëtas. Zijn onvermoeide inzet en zijn inspiratie zouden node gemist worden. Zijn testament voor Sobriëtas, zijn zorgenkind, dat hij, zoals geschreven werd "geheel in zijn hart had" was "jullie jongeren moet voor Sobriëtas zorgen. Zijn geest leeft nu nog voort in Sobriëtas.

Zijn werk werd voortgezet en met name zijn gedachten over de "Nieuwe Richting". Deze werd in 1930 geproclameerd in een manifest aan de katholieken van Nederland. In dat manifest stond onder meer: "De RK drankbestrijding wil bij het vervullen van haar verstervings- en offermotief een geest van soberheid en levenseenvoud aankweken, welke

zich keert tegen alle moderne excessen van de genotzucht". Het manifest was opgesteld door mgr.dr. Hoogveld en pater Marius Lamers. Ook nu nog is de gedachte van de "Nieuwe Richting" terug te vinden in de statuten van Sobriëtas. Die "Nieuwe Richting" heeft Sobriëtas vanuit het katholieke geloof gezien meer inhoud gegeven,

De in 1933 begonnen crisisjaren hebben op Sobriëtas hun stempel gedrukt. Toch was er toen al heel veel bereikt tezamen met de zusterorganisaties. De rol van de alcohol was veel beperkter geworden, ook in katholieke kringen. De vergaderingen van de vele katholieke organisaties waren alcoholvrij en er waren ook alcoholvrije ontmoetingsplaatsen opgericht. Niettemin bleef Sobriëtas qua ledental teruglopen.

De Interacademiale Roomsche Katholieke Drankweer leidde in 1923 tot de oprichting van de Heemvaart, een beweging van studenten, die het RK-zijn wilde uitdragen. Sobriëtas speelde een rol bij de oprichting en de uitbouw van het Wit-Gele Kruis, thans gefuseerd met het Groene Kruis en het Oranje-Groene Kruis in één kruisvereniging. In tal van plaatsen werd door Sobriëtas in die jaren de bibliotheek opgericht.

Sobriëtas mensen hebben door de jaren heen in andere landelijke, diocesane, plaatselijke en parochiële organen een rol gespeeld. In 1932 kwamen er reglementen voor de Sobriëtasclubs voor de jeugd en er kwamen ook leiderscursussen.

Rampzalig is voor Sobriëtas de Tweede Wereldoorlog van 1940-1945 geweest. Organisatieleven was toen praktisch onmogelijk. Vele leden overleden of trokken zich terug, omdat zij zoveel andere zorgen hadden. Afdelingen werden opgeheven. Er was geen aanvoer van jongeren meer, want jeugdorganisatie was verboden.

Periode 1946 - heden

Na de oorlog werd met grote ijver begonnen aan de wederopbouw van Sobriëtas. Op 1 mei 1946 werd de eerste leek benoemd als directeur-secretaris van de federatie. Kardinaal de Jong moedigde Sobriëtas in een schrijven in 1946 aan door te gaan met het werk. In 1947 werden de tien diocesane bonden opgeheven en er ontstond één Sobriëtasorganisatie met diocesane contactraden, in elk bisdom één, en plaatselijke Sobriëtasafdelingen, gevormd uit de vroegere afdelingen van Kruisverbond en Mariavereniging. In 1949 werd de Militaire Matigheids Missie (MMM) opgericht als sectie van Sobriëtas. Omdat deze MMM van het Ministerie van Defensie via de gemeenten alle adressen van aanstaande RK dienstplichtigen kreeg, konden deze allen worden aangeschreven vóór hun dienstdaag. Duizenden dienstplichtige RK militairen zijn door deze activiteit lid geweest van Sobriëtas gedurende hun dienstdaag, een klein aantal bleef lid. Er werden druk bezochte weekends gehouden, georganiseerd door de MMM. De MMM kreeg zelf een eigen aalmoezenier. In 1949 werd een Landelijke Onderwijssectie van Sobriëtas opgericht. Er was in die jaren weer leven in Sobriëtas, met name onder het voorzitterschap van A.J. Pijpers, wiens naam voortleeft in het Anthonie Pijperfonds van Sobriëtas. Als een tweede Ariëns reisde hij stad en land af om Sobriëtas levend te houden.

Na 1960, toen de welvaart steeds groter werd nam het aantal leden weer af. De welvaart heeft het Sobriëtaswerk sterk beïnvloed; er was weinig belangstelling voor een organisatie, die de matigheidsgedachte propageert, men wilde juist steeds meer hebben. Het drankgebruik steeg op ontstellende wijze. De MMM, die intussen de adressen niet meer kreeg van de aanstaande dienstplichtigen en de Landelijke Onderwijssectie werden opgeheven wegens te weinig leden. Beide leven voort als een commissie van Sobriëtas. In 1964 werd op de algemene ledenvergadering

van Sobriëtas besloten de toen nog weinige afdelingen op te heffen en van Sobriëtas één landelijke organisatie met leden te maken; men werd van toen af dus rechtstreeks lid van de landelijke organisatie. De Nationale Vereniging van Snelverkeerspersoneel Sint Franciscus fuseerde in 1966 met Sobriëtas, de Doctor Ariënsvereniging tot redding van drankzuchtigen in 1970 eveneens.

Hoewel er veelsoortige en gerichte activiteiten werden gepleegd was de invloed van Sobriëtas nog maar gering. Naar de waarschuwingen tegen het alsmaar groeiend drankgebruik werd niet geluisterd. Sinds 1981, toen het alcoholgebruik intussen zodanig was gegroeid, dat het hoofdelijk gebruik hoger was dan in de tijd, dat Ariëns Sobriëtas oprichtte en er meer in kranten en tijdschriften over geschreven werd, kwam er weer meer aandacht voor het Sobriëtaswerk. Sobriëtas wendde zich tot het episcopaat met het verzoek morele steun te geven in de strijd tegen het alcoholprobleem. Dit resulteerde in 1982 in de uitgave van brochure *Verslavingen*, in een grote oplage via de bisdommen aan alle parochies verzonden, alsmede aan alle katholieke scholen in Nederland. Voor de pastores werd toen de mogelijkheid geopend een zogenaamde uitreikcircularie te bestellen ter uitreiking aan de parochianen. Van deze circularie werden er vele duizenden besteld. Ook kwam er vele nabestellingen van de brochure *Verslavingen*. Kardinaal Willebrands schreef in deze brochure namens de bisschoppenconferentie een uitstekend voorwoord. Sobriëtas kreeg aandacht en het Centraal Bureau veel werk. In 1983 verscheen met medewerking van Sobriëtas een Vastenbrief van alle bisschoppen tezamen onder de titel *Sober Leven*. Hierin werd de suggestie gedaan zich in de Vasten te onthouden van het gebruik van alcoholhoudende dranken. In 1984 werd dit herhaald in een brief aan alle parochies. De bedoeling was, dat men het uitgespaarde geld zou schenken aan een actie in het kader van de Vasten 1984. Opnieuw werd aan de pastores een uitreikcircularie beschikbaar gesteld en met succes, want er werden er tienduizenden besteld. Ook kwamen er veel vragen naar meer informatie.

LEDEN

Het Sobriëtasofer

Vanaf de oprichting van Sobriëtas is er discussie geweest over hoe het Sobriëtasofer moest worden ingevuld. Bij de oprichting waren er drie soorten leden:

- geheelonthouders;
 - afschaffers (later ook wel onthouders genoemd), die geen sterke drsank gebruikten, maar alleen zwak-alcoholische dranken (bier en wijn);
 - paulisten, ook wel halfdaagse afschaffers genoemd, die zich verplichten in de voormiddag geen alcoholhoudende dranken te gebruiken.
- De paulisten waren er voornamelijk in het zuiden. In 1904 werd daar een aparte Paulusbond opgericht, als sectie aangesloten bij de diocesane bonden. De Paulusbond was weer een overkoepeling van de plaatselijke Paulusverenigingen. Opvallend was, dat de Paulusverenigingen Kruisverbonden deden ontstaan. Op den duur raakte de Paulusbond steeds meer op de achtergrond; het was eigenlijk meer een voorbereidende klasse. De leden van Sint Franciscus moesten geheelonthouder zijn, anders werden ze niet ingeschreven. Ook de leden van de Jongens- en Meisjesbonden moesten geheelonthouder zijn. Door de jaren heen heeft Sobriëtas het grootste ledental gehad bij de afschaffers.

In 1897 ontstond te Utrecht een aparte Rooms Katholieke Geheelonthoudersvereniging Sint Michaël. In 1911 kwam er een dergelijke vereniging te Nijmegen. Hoewel Sint Michaël in 1912 bij het bestuur van

Sobriëtas toestemming afdwong eigen diocesane organisaties van geheelonthouders op te richten, is het toch nooit zover gekomen. De eerste Paulusvereniging werd opgericht in 1898 te 's-Hertogenbosch. In 1899 waren er 13 afdelingen en 2500 leden, alsook een Diocesane Paulusbond. De paulisten verdwenen echter toch al vrij gauw uit beeld, in de jaarlijkse statistieken van de diverse leden van Sobriëtas komen de paulisten niet eens voor.

In 1964 werd op de algemene ledenvergadering aan het Sobriëtasoffer een andere inhoud gegeven. Vanaf dat jaar kunnen lid worden degenen die de doelstelling van Sobriëtas onderschrijven en er naar willen leven. Die doelstelling, tot op de dag van vandaag aangehouden, luidt als volgt:

- het aankweken van een geest van soberheid en levenseenvoud;
- bestrijding van het alcoholisme en andere verslavingsziekten; dit laatste was nieuw
- alcoholvrije en in het algemeen sobere opvoeding van de jeugd;
- hulp aan slachtoffers van verslavingsziekten;
- het bevorderen van alcoholvrij snelverkeer.

Het Sobriëtasoffer van geheelonthouding of afschaffing (onthouding) werd niet meer genoemd.

Er wordt sindsdien aandacht gegeven in artikelen en brochures aan de beoefening van de 'Hoofddeugd van Matigheid', waarvan Sobriëtas (Nuchterheid) en Abstinencia (Onthouding) onderdelen zijn. In de praktijk zijn vele leden geheelonthouder of afschaffer gebleven. Beoefening van de 'Hoofddeugd van Matigheid', aldus was de redenering, kan leiden tot geheelonthouding, als hoogste vorm van beoefening van deze hoofddeugd.

Ledentallen

In het jaar van oprichting - 1895 - waren er 8 Kruisverbonden met 350 leden. In 1896 waren er 21 Kruisverbonden met 1098 leden, 7 Mariaverenigingen met 357 leden en 3 Jongensbonden met 220 leden. In 1898 waren er 35 Kruisverbonden met 2629 leden, 8 Mariaverenigingen met 1163 leden, 5 Jongensbonden met 375 leden en 2 Annaverenigingen. Daarna was de ontwikkeling stormachtig, wat uit de volgende staat van een aantal jaren blijkt:

In 1914 waren Kruisverbond (krv) en Mariavereniging (mav) op hun hoogtepunt (zie staat) wat ledental betreft. In 1918 was de Jongensbond (job) op het hoogtepunt met 226 afdelingen en 8873 leden. In 1920 was de Meisjesbond op het hoogtepunt met 198 afdelingen en 12871 leden. In 1920 was ook de Annavereniging (anv) op het hoogtepunt met 249 afdelingen: 26977 gezinnen (gezin) en 79091 leden (kinderen, die in geheelonthouding werden opgevoed). In de jaren 1914-1920 schommelde het ledental van Sobriëtas, de leden van de Annavereniging meegerekend, tussen de 150.000 en 200.000 leden.

Na 1920 werd de afbrokkeling steeds sterker. Na 1935 liep de Annavereniging zo sterk terug, dat ze in 1940 al niet meer wordt genoemd in de ledentallen. Na 1940 begon de grote afbraak van Sobriëtas. Jongensbond en Meisjesbond werden in de oorlogsjaren opgeheven. In de jaarverslagen na 1940 worden geen ledentallen meer genoemd. Het ledental van Sobriëtas schommelde na de oorlog vele jaren tussen de 1500 en 2000 leden.

PUBLICATIES

Tijdschriften

Op het terrein van pers en lectuur heeft Sobriëtas niet stilgezeten. Reeds één jaar na de oprichting verschenen - in 1896 - het veertiendaags propagandablاد *De Kruisbanier*. In 1901 werd dit het bondsblad. Het bisdom Breda gaf in 1903 een eigen blad uit, *De Kruisvaan* geheten. De Paulusbond gaf in 1901 een eigen *Paulusblad* uit, vanaf 1904 *Drankbestrijding* geheten. In 1908 werden *De Kruisbanier* en *Drankbestrijding* één blad met aparte diocesane bijbladen. Alleen het bisdom Breda behield tot 1921 *De Kruisvaan*. In 1922 werd *De Kruisbanier* één landelijk blad met 22.000 abonnees.

Van 1907 tot 1939 gaf Sobriëtas ook een meer wetenschappelijk getint maandblad *Sobriëtas* uit. De eerste redactie bestond onder meer uit Ariëns en pater Rijken OP.

Sint Franciscus gaf van 1914 tot 1945 een eigen orgaan uit: *Het Blauwe Sein*. Vanaf 1946 heet dit blad *Nuchter Verkeer*.

De Doctor Ariënsvereniging gaf van 1927 tot en met 1947 een orgaan uit met de naam *De Barmhartige Samaritaan*. Voor priesters verscheen van 1918 tot 1937 *Bonus Miles*. Voor de Jongens- en Meisjesbonden werd van 1910 tot 1932 *De Jonge Kruisridder* uitgegeven. De Centrale Jeugdcommissie van Sobriëtas gaf in 1918 het tijdschrift *Ons Jeugdwerk* uit bestemd voor leiders van het Sobriëtasjeugdwerk, alsook *De Sobriëtasvlag* voor de jeugd. Beide bladen verschenen tot 1935. Van 1936 tot 1939 verscheen *Ons Sobriëtas-jeugdwerk*, welk blad van 1940 tot 1942 de naam *Ons Sobriëtaswerk* droeg. In de periode 1930 tot en met 1942 verscheen elk jaar omstreeks Kerstmis een propagandablاد *Vredige Vreugde*.

Na de Tweede Wereldoorlog werd in 1946 begonnen met het uitgeven van een maandelijks mededelingenblad voor de afdelingen van Sobriëtas (tot 1970).

In 1947 verscheen *De Kruisbanier* weer. In 1948 werd deze omgedoopt tot *De Dam*, waarin werden opgenomen *De Barmhartige Samaritaan* van de Doctor Ariënsvereniging en *Nuchter Verkeer* van Sint Franciscus. *De Dam* bleef tot 1964 bestaan. Vanaf dat moment verscheen alleen nog maar elke maand het *Instructie en Mededelingenblad* van Sobriëtas.

Vanaf 1970 verschijnt *Verantwoord Levensverkeer* als kwartaalblad en tegelijk werd het *Instructie en Mededelingenblad* opgeheven. De beide secties van Sobriëtas gaven nog enige tijd het *Contactblad* uit. De Landelijke Onderwijssectie alleen in 1951 en de Militaire Matigheids Missie van 1954 tot en met 1962.

Andere uitgaven

Naast de vele tijdschriften heeft Sobriëtas honderden boeken, brochures, folders, vlugschriften etc. uitgegeven, soms in erg grote oplagen. In 1900 verscheen de eerste *Sobriëtas-scheurkalender* en de *Almanak der Matigheid*. In 1901 het eerste *Jaarboekje-Sobriëtasalmanak* (tot 1940). Sobriëtas had in de jaren vóór de Eerste Wereldoorlog tot lang daarna een eigen erkende uitgeverij en boekhandel. Er is zelfs nog sprake geweest van een eigen Sobriëtasdrukkerij. Regelmatig verschenen er catalogi van uitgaven. In 1933 werd door seminaristen van het Kruisverbond Sint Paulus van het groot-seminarie Hoeven het tot nu toe enige standaardwerk van Sobriëtas, *Alcoholisme en Drankbestrijding* uitgegeven, in samenwerking met het Centraal Bureau.

Vanaf 1937 tot 1940 verscheen een *Vademecum* voor besturen. Er werden ook andere propagandamiddelen uitgegeven, zoals etiketten voor luciferdoosjes, sluitzegels, Sobriëtasliederen, prentbriefkaarten, insignes, prentjes, spellen voor kinderen, fietsvlaggetjes, briefpapier en enveloppen etc. Na de Tweede Wereldoorlog werden alle vooroorlogse uitgaven nog enige tijd verspreid en omstreeks 1955 werd het restant als oud papier opgeruimd. Vanaf die tijd verscheen regelmatig de

brochure *Wat is, wat wil Sobriëtas*.

In samenwerking met de zustervereniging Nationale Christen Geheelonthouders Vereniging (NCGOV) verscheen in 1981 de brochure *Christelijke Gedachten over Alcohol*. In 1982 de al gememoreerde brochure *Verslavingen*. Daarnaast werden er veel circulaires uitgegeven, laatstelijk in 1982 de circulaire *Alcoholvloed*. Sobriëtas stelt ook diverse brochures op aanvraag beschikbaar, die zijn uitgegeven door de Nationale Commissie tegen het Alcoholisme NCA waarin Sobriëtas participeert. Redactioneel is medewerking verleend aan het tijdschrift van de NCA, dat was van 1898 tot 1963 *De Wegwijzer* en vanaf 1963 *Feiten*. Enige tijd zaten twee Nederlandse Sobriëtasredacteuren in de redactie van het kwartaalblad *De Weg* van de Vlaamse Sobriëtas.

SAMENWERKING

Naast de reeds genoemde samenwerking in nationaal verband via de NCA, werd ook internationaal naar samenwerking gezocht. Daarbij liep de eerste voorzitter van Sobriëtas, jhr. Charles Ruys de Beerenbrouck voorop. Mede dankzij zijn werk en invloed kwam op 21 juli 1909 de Internationale Katholieke Vereniging tegen het Alcoholisme tot stand (officieel genaamd Liga Catholica Internationalis contra Alcoholismum). Jhr. Ruys de Beerenbrouck was de eerste voorzitter en het Centraal Bureau was gevestigd in het Centraal Bureau van Sobriëtas in 's-Hertogenbosch. De paus voegde een beschermheer aan de internationale vereniging toe. Sobriëtas heeft altijd een grote rol gespeeld in de internationale liga. In latere jaren heeft de liga nog een andere Nederlandse voorzitter gehad in de persoon van mr. W. Baron Michiels van Kessenich, oud-burgemeester van Maastricht, oud-voorzitter van Sobriëtas. De liga bestaat nog steeds, maar slechts in naam. Vanuit Nederland vorden pogingen in het werk gesteld de liga, die in 1969 in Nederland het 70-jarig bestaan vierde, weer tot nieuw leven te brengen. Naast de katholieke liga bestaan nog een Wereldbond tegen het Alcoholisme en de internationale protestants-christelijke vereniging Het Blauwe Kruis.

ALCOHOLISTENZORG

In 1907 kreeg mgr.dr. Alphons Ariëns ter gelegenheid van zijn zilveren priesterfeest 11.000 gulden - een groot bedrag in die tijd - van de Sobriëtasleden voor de oprichting van een sanatorium voor de verpleging van alcoholisten. In hetzelfde jaar werd voor dat doel het Dr. Ariënsfonds opgericht. Het reddingswerk van alcoholisten werd door Sobriëtas georganiseerd en in 1910 werd te Breda het eerste consultatiebureau voor alcoholisme opgericht, gevolgd door Arnhem en vele andere plaatsen. Op verzoek van de regering werd in 1912 het reclasseringswerk in Sobriëtas begonnen. Dit resulteerde in 1916 in de oprichting van de Roomsche Katholieke Reclasseringsvereniging, waarvan het Centraal Bureau werd gevestigd in 's-Hertogenbosch in het Centraal Bureau van Sobriëtas. In 1916 werd te Heer een sanatorium voor alcoholisten opgericht, in 1927 verplaatst naar het Sint Camillushuis in Kasteel Schöndelen te Roermond. Voor vrouwen werd het Sint Catharinahuis te Zwolle opgericht ter verpleging van vrouwelijke alcoholisten.

Naar het voorbeeld van Amsterdam werden in het gehele land reddingsbrigades van alcoholisten opgericht, alsook correspondentschappen, alles ressorterend onder het Doctor Ariënsfonds. Het reddingswerk van alcoholisten nam zo'n omvang aan, dat in 1919 werd overgegaan tot het oprichten van een zelfstandige nationale RK

vereniging voor redding van alcoholisten, de Doctor Ariënsvereniging met het Centraal Bureau te Helmond. De Doctor Ariënsvereniging heeft jarenlang uitstekend werk verricht. In de jaren veertig werden de Stille Reddingsbrigades opgericht. De leden van deze brigades beden en offerden voor de redding van alcoholisten en kregen regelmatig een blaadje toegezonden met intenties, ernstige gevallen van alcoholisme. In 1947 werd de Katholieke Federatie voor Matigheid opgericht, bestaande uit Sobriëtas, Doctor Ariënsvereniging en Sint Franciscus. In de jaren zestig werden in het gehele land met subsidie van de regering consultatiebureaus voor alcoholisme opgericht - in elk arrondissement één. Deze consultatiebureaus werden verenigd in de Federatie van de Zorg voor Alcoholisten (FZA). De consultatiebureaus van de Doctor Ariënsvereniging, waarvan er slechts twee een officiële erkenning hadden, werden geïntegreerd in de officiële bureaus. Er bestond nog een tijdlang een Centrum Katholieke Alcoholistenzorg (CKA). In 1970 fuseerde de Doctor Ariënsvereniging met Sobriëtas, waarin het voortleeft in een Commissie voor Alcoholistenzorg.

CONGRESSEN

In de loop der jaren werden nog al eens congressen en Sobriëtasdagen gehouden. In 1898 werd het eerste Nederlands Katholiek Congres tot Bestrijding van Drankmisbruik gehouden in 's-Gravenhage, op initiatief van het Diocesaan Kruisverbond 's-Hertogenbosch. In 1907 te Nijmegen het tweede congres en in 1920 het derde congres te 's-Hertogenbosch. Daartussen - in 1912 - werd een speciaal katholiek congres tegen het bieralcoholisme te Roermond gehouden.

In 1928 werd te Nijmegen het vierde Nationaal Sobriëtascongres gehouden. In de jaren 1930 tot en met 1939 werd elk jaar op Beloken Pasen een Sobriëtasdag gehouden te Utrecht.

In 1949 werd ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Federatie Sobriëtas een Sobriëtascongres gehouden in de jaarbeursgebouw te Utrecht.

In 1965 werd ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan van Sobriëtas een congres gehouden in de schouwbrug te Utrecht met als ere-gast kardinaal Alfrink.

In 1970 en 1975 werden het 75- respectievelijk 80-jarig bestaan van het Sobriëtaswerk gevierd te Maarssen, beide keren met als celebrant in de plechtige eucharistieviering kardinaal Alfrink.

Het 85-jarig bestaan van het Sobriëtaswerk in 1980 werd gevierd in de parochie van de H. Jacobus te Enschede, de parochie waar Ariëns kapelaan was en waar het Sobriëtaswerk ontstond. De celebrant was ditmaal de voorzitter van het Ariënscomité, mgr.dr. J. Moller, bisschop van Groningen.

De Liga Catholica Internationalis contra Alcoholismum hield in 1937 te Warschau het eerste internationale congres tegen alcoholisme.

In 1969 werd in Venlo het 70-jarig bestaan met een ééndaags congres gevierd.

De protestants-christelijke zusterorganisatie, de NCGOV, hield onder meer congressen in 1896, 1909 en 1931. Algemene nationale congressen werden onder meer gehouden in 1901, 1907, 1947 en 1949, en algemene internationale congressen werden er vele gehouden onder meer in 1905, 1907, 1909, 1911, 1913, 1921, 1924, 1926, 1928, 1929, 1934, 1937, 1939 en 1952. In latere jaren worden er in plaats van congressen meer studiebijeenkomsten en symposia gehouden.

BETEKENIS VOOR DE GESCHIEDENIS

Sobriëtas mag met recht een organisatie met geschiedenis genoemd worden, gezien haar plaats, met name in de eerste 25 jaren van het bestaan, in de katholieke wereld. Zowel door haar vooraanstaande leiders als door haar grootte heeft Sobriëtas invloed kunnen uitoefenen onder meer ook bij het stimuleren en oprichten van andere organen, zoals de reclassering, het kruiswerk en het bibliotheekwerk. In het archief is dit alles in ruime mate terug te vinden. Het historia docet geldt zeker voor Sobriëtas, nu het alcoholisme vanaf de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw weer zulke ernstige vormen heeft aangenomen.